

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**In Titi Livii Patavini, Historiarvm Ab Vrbe Condita Libros,
Qvi quidem exstant, omnes, Observationes**

Godelevaeus, Wilhelm

Francofvrti, 1609

In Librvm XXXIIX. Qvi Ab Aliis Decadis III. Liber VIII. Dicitvr, Annotationes.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69254](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69254)

Res terra mutata mutat mores] Mutatione regionis animus non mutatur sed in diuerso cœlo eadem mens est, pioinde recte ab Horatio dicitur:
In culpa est animus, qui se non effugit usquam.

& alibi:
[cœlum non animum mutat, qui trans mare currit.

Cardo. *Intra eum cardinem*] Cardinem à forma vocauit, quasi limitem imperii Romani à Septentrione ad Meridiem, Budæus in posterioribus annot.

**Congiar-
tia.** *Multa congiantia habuerat*] Erat inter vasa vel mensuras quoque congius, vnde congiarium certæ rationis dicebatur munus. Ad donatum ex danti erat arbitrio, præscriptione nulla. Sunt qui militibus conferti modo donatum putent, populo congiarium, Cœlius lib. 27. cap. 27.

Tenore. *Perpetuo tenore vita*] Tenorem rei progressum vocant, vnde quæ suis finibus sibi que veluti perpetua quadam succedunt serie, horum eundem tenorem esse dicimus. Erasimus in proverbio: Vno tenore.

L. Emilio Regillo] Hunc Æmylium Appianus Lilius, Iulianus nunc Lucium Neuum, nunc Menenium appellat. Lilius autem & Florus Æmylium quoque Regillum vocant.

**Scipio
Africani.** *Africicum se appellari voluit*] Quemadmodum enim P. Cornelius Scipio, qui dux fatalis contra Hannibalem fuit, Africa superata, & Carthaginensibus bello deuictis, Africani nomen, ita etiam L. Scipio, deuicto Antiocho, & subacta Asia, Asiatici adeptus est. Vide Plutarchum in Scipione Africano. Valer. Max. lib. 3. cap. 3. Alex. ab Alex. lib. 2. cap. 11.

Philippus. *Nonnulli autem Philippus*] Sic dictos, quod Philippus Alexandri Magni pater eos eudi iusserit, vt tradit Diodorus, posteaquam Crenidas instaurauit, & Philippus maluit appellari, compertis imbri fodinis, quas sic demum excoluit, vti talenta inde redirent annua mille & amplius. Cæsar. lib. 10. cap. 2.

IN LIB. XXXIIX. QVI ALIAS DE CADIS III. LIBER VIII. DICITVR, ANNOTATIONES.

Paucitate parum freti] Hinc Euripides in Hereclidis: *μὴ τὸ χεῖρὲς ἀδύνατος μὲν εἶναι*, id est,

Invalida pugna est vnus tantum manus.

Et Homerus Iliados μ.

Ἄλ' ἰσομεγέθειον πολέων δὲ τ' ἔργον ἀμεινον. Id est,

Addatis comitibus, multorum industria namque

Plus pollet quam paucorum.

In quam sententiam plura apud Erasimum in proverbio: Multæ manus onus reddunt leuius,

Ambracia. *Ambracia tumulo*] Hæc Pyrrhi regia postea ab Augusti victoria Nicopolis dicta est. Ptolemæus tamen duas ciuitates Ambraciam & Nicopolim fecit, Ambraciam que ponit intra sinum Ambracium & Nicopolim, extra sinum in Epiro. Vide Strabonem lib. 9. cap. 1. Melam lib. 2. cap. 3. Hanc Larsem nunc dici Oluarius ait.

**Pinnae
detergere.** *Detergebat pinnae*] Id est, auferebat vel confringebat summitates murorum: Pinnae enim murorum sunt summitates eorum, & detergere per translationem est auferre: Ac remos detergere idem est, quod remos confringere: Cæsar lib. 1. de bello ciuili:

Tolleno. *Tollenobus*] Tolleno quid sit, Glareanus antea exposuit. Est vero *καταλίσσειν*, vt ait Torneib. lib. 6. aduers. cap. 18. quod sursum deorsum hinc inde tollitur, more oscilli, & alterius hinc & inde suspicit & despicit. Vide etiam Petrum Crinitum de honesta disciplina, lib. 19. cap. 2.

Formula

Formula sui iuris] Vt formula in iure pratorio & civili dicitur, cum certa quadam actione & forma, & verborum certa conceptione aliquid comprehenditur, ita in ciuitatum imperio & foederibus, iurisdictioneque & dirione formulam inde traductam poluit, sane quam eleganter, cum etiam ista certa cautione & lege, certoque iure consent non minus quam priuata, Tornebus lib. 14. aduers. cap. 11.

Signa aenea & tabula picta] Id est, status & pictura: Romani quippe expugnatis oppidis, quicquid ornamentorum inuenissent, triumphantes maximo apparatu ferebant, atque urbem nouis statuis, picturis & tabulis ab hostibus translatis magnifice ornabant, qua de re copiose Alex. ab Alex. lib. 6. c. 6. De tabulis autem a Fulvio Romam translatis, Plinius lib. 35. cap. 7.

Vulgata similitudine] Ita legendum esse tradit Tornebus loco praallegato. Quam crebro vsurpauit soleret simile hoc ab Oratoribus, ut mare sui natura tranquillum commouetur ventis ac tempestatibus, ita Rempublicam sua sponte quietam agitari stimulis vocibusque improborum ac turbulentorum ciuium, ex Ciceroe & Lilio indicauit Petrus Victorius lib. 7. cap. 1.

Terra proprietati calique] & τῆς φύσιν τῶ ἀπέμετρα & τῶ ἀφ' ἑσώτων οἱ ἑσῶ τῶς χωρῶς αὐτῶς ἐρομεῖονται, de quo plura Erasimus in prouerbio: Mores hominum regioni respondent.

Ab re nomen habet] Recte id adiecit, nam alias ἀξυλον ὄξυλον apud Homerum, petiiores interpretantur polyxylon ἢ ἑρῆσιν & ἑυλίπαδον, ut in Sylua. quam nemo lignatum perrexit, ut annotat Caelius libro 25. cap. 18. & lib. 18. cap. 23.

Velitarum hastarum] Velitares hastae erant iaculatoriae, id est, quibus eminus iaculabantur, proinde alis leuiiores. De his Ouidius:

Vique petit primo plenum flauenti arena
Nondum castis velut hasta salum.

Hastam velitarem Polybius videtur γερσφοῦ appellare, ut enim de Velitibus hic scribit Lilius, eos tripedalem parmam habere, & in dextra hastas, quibus eminus utuntur, ita Polybio hasta velitaris τῶ τῶν γερσφοῦν βέλος, longitudine est duorum cubitorum, crassitudine digitali ferro dodrantali ita in tenacitatem & gracilitatem ducto, ut primo statim iactu necessario inflectatur. A velitari & manipulari hasta differebat amentata, quae ut superius dictum est, grauior erat & maior, & ut maiore impetu torqueretur, habena vel amento in edia vinciebatur, cui digitus inferebatur ad conatum iactus adiuanandum. Tornebus lib. 14. aduers. cap. 11.

Orgasanti reguli vxor] Chiomara nomine, quae ex Galatia finibus nata erat, et auctor est Plutarchus, qui copiose praesentem historiam de claris mulieribus cap. 21. describit.

Centurio] Tribunum vocat Plutarchus, quem Chiomaram in diuidenda praeda sortitum ait:

Custodia] Hostium enim captiuorum insigniores in custodiam tradebantur, ut curum triumphantium praecederet postea, cuius rei testis est Alexan. ab Alexan. lib. 6. cap. 6.

Stringent gladium] Iuxta legem Platonis, quae libro de Legib. 9. hunc in studio modum lata est: Qui mulierem libera ad rem Veneream vi adigit, non ab eo solum, cui vis illata est, sed a patre, marito, fratribus, filiisque, vita praueitur, & illati per sic D. Adrianus, ut ait Metianus ad L. Cornelianam, de fidei: respicit, eum qui stuprum tibi vel suis per vim inferentem, occidit, dimitendum.

Velut destinatum petentibus] Destinatum hic videtur esse scopus, & destinare scopum designare est, quem petas. Est & destinare, quod petis, attingere scopum, & petis.

Tabula picta.

Axylus.

Velitares hastae.

Amentata hasta.

Chiomara.

Destinare.

& prendere. Czfar: Nam laqueis falces auertebant, quas cum destinarent, tormenta retrorsus reducebant, Torneb. lib. 14. cap. 11.

Princeps Senatus. *Princeps in senatu*] De Senatus Romani principis dignitate Plutarchus in Scipione Africano hunc in modum scribit: Principem Senatus Africanum legerunt, quod honoris genus iis tantum deferri consuevit, qui auctoritatem & gloriam maximam in Reipub. meritis, præstantissimisque rebus gestis esse antea consecutus. Neminem autem in Senatus principis locum eligi solitum accepimus, nisi qui vel ex Censoriis viris natu maximus esset, vel qui cum esset consularis aut triumphalis. Senatui populoque Romano gratissimus esset. Quod vero Censorum hoc officium ac munus esset, ut Senatus principem eligerent præter Liuium docet etiam Plutarchus, dum in Paulo Æmylio scribit, ab eo cenfore principem in Senatu lectum fuisse M. Æmylium Lepidum, qui quater antea iam Senatus princeps fuerat. Maioragus de Senatu Rom. c. 11.

Senatus. *Triplex scutale*] Hunc locum annotat Priscianus in 6. libri fine, sed codicibus præcipue interpellatis, & Cælius lib. 14. cap. 7. Torneb. lib. 14. cap. 11. existimat scutale corium esse, cuius loris habena contorta, facta erat, sic appellatum, quod ex eo genere corii scuta conficerentur.

Damiurgi. *Damiurgis ciuitatis*] Apud Dorienfes, inquit Helychius, qui publica negotia relique ciuitatis administrant, Damiurgi vocantur, qui similes sunt iis, qui ab Atheniensibus Demarchi vocantur, id est Tribuni: Peloponnesi autem

Demarchi. Dorici sunt generis, quo factum est, ut Damiurgi Dorice Latini diceret, Torneb. loco præallegato.

Senatus consultum. *De Republica Senatum consultum*] Torneb. lib. 14. cap. 11. arbitratum de Reipub. referre, esse Senatum consulere, quomodo Reipub. in annum administranda sit, qui in provinciis mittendi, qui reuocandi, qui exercitus constituendi, qui dimittendi, quid domi militumque agendum, &c.

Tanais pro Halys. *Vsq; ad Tanaim amnem*] Budæus lib. 4. de asse, mendose hic Tanaim legi putat, & pro eo restituendum esse Halym. Notum enim est ex Herodoti primo, Halym fluuium confinium fuisse Lydorum & Medorum imperii. Meminit etiam Halys Plinius in 6. à radicibus Tauri per Cataoniam Cappadociamque decurrentis.

Atticum talentum. *Attica talenta dato*] Budæus non Attica talenta, sed Euboicorum talentum legendum existimat lib. 3. de asse: nisi intelligamus Atticum magnum & Euboicum idem fuisse, ut vtrunque Liuius pro eodem usurpauerit. Superiore namq; libro de conditionibus propositis Liuius loquens, Euboicorum talentorum, non Atticorum meminit. Talentum autem Atticum nemo minus dixit esse 40. minis centenarum drachmarum, ut idem Budæus tradidit.

Bendidiu septium. *Circa templum Bendidiu*] Bendis, ut scribit Helychius, lingua Thracum Diana appellatur, unde & Bendidia eius feris Athenis vocabatur. Nam eius sacra è Thracia assecta Athenienses receperant, illisque feris d. seruit in Pyxio de optimo Reip. statu Socrates, ut à Platone refertur. Deam hanc eandem item Thracæ βένδιον vocabant, Helychio auctore, βένδιος vero cognominata est διλογος, à Cratino Poeta in fabula Thracum, siue quod ea Dea duos honores sortita est. caelestem videlicet & terrestrem, vel quod duas lanceas, id est, λόγος, cum esset venatrix, ferre cõuenit. Sunt qui dicant, quod duo lumina habeat, proprium quidem Lunæ & Solis. De Bendidio etiam Strabo in 10. & Xenophon lib. 2. ἐκλυκῶν meminere.

Fixuris in postibus suis] Solebant enim Romani postes spolis hostium ornari, teste Polybio: ἔντε τῶν οἰκίας κατὰ τὰς ἐπιφανέστερας τοῦ πύλου πύλας ἐκάλουν. Hinc Maro:

Barbarico postes auro spoliisque superbi.

factum ad appetentiam & aviditatem cibi reuocandam auctor est Petilius lib. 22. de natura mellis. Vide etiam de hoc Petrum Crinitum de honesta di-
 scipulina lib. 4. cap. 8 ubi tradit, veteres multo etiam in sacris viis.

Librarii.

Librarii modum quam mendacium] De computatione & estimatione huius summa vide annotata à Budæo lib. 3. de asse, eiusque partibus. Librarii autem, quorum hic fit mentio, apud Romanos erant, qui libros transcribebant, eosque vendebant, ii Romæ in Argiletis tabernas habebant. Martialis:

*Argiletanas manū habitare tabernas,
 Cum tibi parue liber serinia nostra vacent.*

IN LIBRVM XXXIX. QVI AB
 ALIIS, DECADIS IV. LIBER IX. DICITVR, ANNOTATIONES.

*Petilia
 lex.*

Lex *Petilia*] De peculato intellige, quam tulit Q. Petilius tribunus plebis Amylio & Flaminiō Coss. supra lib. 38. Est & alia Petilia de ambitu, de qua Liuius supra lib. 7.

Luxus

Luxuria peregrina] De luxu Asiatico multa annotata videbis apud Calium

Asiaticus.

lib. 7. cap. 10. & rursus lib. 18. cap. 18. & lib. 23. cap. 28. lect. antiq.

Stragula.

Vestem stragulam] Vlpianus stragulam accipit pro veste exteriori, qua reli-

Stragula.

quis inticitur, quæ fuit Græcorum pallio. Stragulas item vestes siue stragula pro aulais siue peripetasinatibus accipiebant veteres, quod in aula & uicinia, nonnunquam etiam lecti, iuste nebantur, Tibullus lib. 1. eleg. 2.

Stragula.

Non neque tunc plume, nec stragula vlla saporum.

Plagula.

Plagula] Plagula, auctore Tornebo lib. 1. cap. 29. aduersariorum, vela sunt & textilia, quibus lecti & lecti intendebantur, aut inuoluebantur, vt apud Tranquillum in Tit. Lectica dimotis plagulis. Nonius plagas interpretatur grandia linæa, & toral & lecticariam lindonem, vnde per diminutionem plagula dicuntur, inquit. Meminit plagularum etiam Vlpianus, vt annot. Bay-
 fiius de re vestiaria, cap. 20. Budæus in prioribus annotat. Per plagas & stragulam tapetia seu aulaa intelligi existimat.

Plagula.

Monopodia] Monopodia, Tornebo præallegato loco auctore, mensæ sunt, quæ vno pede sustinentur, quæ ea tempestate pulcherrimæ laudatissimæque censebantur. Idem ante eum anno. ait Bayfiius in lib. de vaseulis.

Monopodia.

Sambucifera] Mulieres sambuca canentes. Erat autem sambuca instrumenti Musici genus trianguli, teste Porphyrio, in Prolema Harmonica.

Monopodia.

Pure lautum] Veteres enim nonnulli pueros, beneque lotos sacra accessisse, superius annotauimus.

Monopodia.

Tutela patroni mortui] Si cui enim nullus omnino tutor esset, ei dabatur in

Monopodia.

vibe quidem à prætore vi'bano, L. si quis sub conditione. ff. de testam. tutel. & maiore parte Tribunalium plebis ex lege Attilia, Instit. de Attiliano tutore. & L. XII. tabularum liberorum & L. libertarum tutela ad patronos liberorumque eorum pertinebat, eo enim ipso, quod hereditates liberorum libertarumque si intestati decessissent, iusserat lex ad patronos liberorumque eorum pertinere, ceteriderunt veteres voluisse legem, etiam tutela ad eos pertinere. Quia plerumque ubi successionis est emolumentum, ibi & tutela onus esse debet, Instit. de legit. pat. tutela. Ac et si iureconsulti tradiderint, mulieres anno duodecimo tutela liberari, L. fin. C. quando tutor vel curator esse desinat, Instit. quibus modis tutel. fin. tamen mortis olim fuit, vt finitis annis pupillaribus tutores onere tutelæ defuncti, tutelam alteri in iure cederent, eaque tutela cessata dicebatur, quod feminas, quas ob infirmitatem consilii, rebus propriis superesse non posse statuebant, nihil sine auctoritate agere vole.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.

Monopodia.